

ASPECTE ALE IMPACTULUI OM – NATURA IN JUDEȚUL HUNEDOARA

„Nu se pune problema de a ști la cite peisagii putem renunța în viitor, ci ciți copii deficienți datorită unui mediu poluat o să avem”.

AGNIȘA NUȚU

Județul Hunedoara, ținut cu adinci rezonanțe în trecutul nostru istoric și nenumărate valențe în potențialul economic al patriei noastre, teritoriul cu oare natura a fost darnică, poate ca în nici o altă parte a frumoasei noastre patrii, înfățișează azi privirilor ce-l străbat de la un capăt la altul, un mozaic în care natura pe alocuri încă sălbatică și puțin alterată, contrastează puternic și discordant cu peisajele industriale, afumate și prăfuite deasupra cărora arare ori se arată un petec de cer senin.

Cadrul natural al acestui minunat colț de țară predominant muntos, cu munți înalți și mijlocii ce-l îmbrățișează din toate părțile, poate fi asemuit cu o cetate de piatră ce închide între zidurile ei bogata vale a Mureșului înspre care se pătrunde de la nord prin depresiunea Bradului iar dinspre sud prin depresiunile Petroșani, Hațeg.

Dărnicia solului și a subsolului acestor meleguri a oferit condiții prielnice existenței și dezvoltării umane, urmele de locuire pierzându-se în negura vremurilor pe timpul când omul în devenire își disputa adăpostul peșterilor cu concurenții săi patruzezi. Permanența omului din acele timpuri străvechi cu activitățile sale modificatoare asupra naturii înconjurătoare o regăsim la tot pasul, începînd cu văile roditoare și sfirșind cu culmile învăluite în ceață ale munților înalți. Privită din acest unghi de vedere, natura județului se prezintă sub aspecte diferite. La nord de Mureș, cadrul natural se înfățișează intens despădurit și cultivat, iar pe alocuri adînc desfigurat de eroziunile torențiale ce au urmat acestor despăduriri timpurii practicate intens în vederea exploatării unor bogății ale subsolului (Munții Metalici). Cu totul altfel apare teritoriul județului la sud de Mureș, unde relieful a favorizat păstrarea unor oaze de natură liberă, puțin alterată, înconjurate de mari suprafețe modificate prin activități străvechi și zone în care natura a fost puternic degradată prin exploatare și amplasarea industrială.

În această parte a județului sînt concentrate majoritatea rezervațiilor naturale în care frumusețile naturii s-au conservat aproape nealterate și care constituie azi fala județului și mindria țării întregi – ne referim în special la Parcul Național Retezat – rezervații a căror suprafață constituie un procent redus față de cea a județului (2,88%), dar care raportate la suprafața ocrotită a țării, dețin o pondere procentuală apreciabilă, situîndu-se pe locul doi după Tulcea (20%).

Alături de aceste paradisiace colțuri de natură coexistă și se dezvoltă vertiginos două microregiuni industriale : bazinul carbonifer al Văii Jiului în depresiunea Petroșani și centrul industrial de extracție și prelucrare a metalelor feroase – Hunedoara–Călan, a căror suprafață în prezent este redusă față de natura neafectată industrial, dar în care, prin activitățile ce se desfășoară în cadrul lor s-a creat o stare de impact între om și natură, stare ce ar putea să se agraveze în deceniile următoare dacă factorii de decizie nu vor lua de pe acum măsuri care s-o atenueze.

Starea de impact om-natură pe teritoriul județului Hunedoara se caracterizează prin degradarea peisajului natural cauzată de către „consumarea” terenurilor de către construcțiile urbane, industriale, etc. și activitățile specifice lor precum și prin degradarea ecosistemelor naturale ca urmare a factorilor poluanți sau a unor activități economice. Acoperirea unor însemnate suprafețe de teren de către cele 40 de halde și depozite de zgură, cenușă și steril, sau exploatarea resurselor naturale în carieră nu slujesc numai „fața naturii” dar contribuie la modificarea radicală a ecosistemelor ducând la dispariția lor pentru totdeauna. (Exemplu : Carierele de calcar de la Crăciunești–Băița sau cele de travertin de la Bampton și altele.

Defrișarea nerațională și masivă a pădurilor fie pentru obținerea unor terenuri pentru agricultură și pășunat, fie pentru exploatarea masei lemnoase a dus în unele zone ale teritoriului la accentuarea fenomenelor de eroziune potențială. Suprafețele erodate în județ totalizează 103 mii ha din care aproximativ 18 mii ha sînt afectate de eroziuni foarte puternice și excesive și sînt concentrate în special în masivul Poiana Rusca și Munții Metaliferi.

Un alt exemplu de degradare a mediului natural îl constituie eutrofizarea unor cursuri de apă din zonele industriale ca urmare a distrugerii sistemelor lor regenerative provocată de factorii poluanți.

Situația Cernei în aval de Hunedoara și a Jiului în aval de Petroșani este grăitoare în acest sens.

Analizînd gradul de poluare al naturii și comunităților umane în județul Hunedoara, constatăm că acest fenomen, plagă a lumii contemporane, îmbracă aspecte diferite, din fericire nu peste tot atît de grave, manifestîndu-se însă deosebit de nociv în sistemele industriale urbane ; Hunedoara – Călan – Simeria – Deva și Valea Jiului. În aceste zone există o suită numeroasă de surse de poluare dintre care este suficient să amintim cîteva : Combinatul siderurgic Hunedoara, Uzina de preparare a minereurilor Teliuc, Fabrica de talc și dolomită Zlaști, Întreprinderea Victoria Călan, Întreprinderea Viscoza Lupeni, Secțiunile de preparare a Cărbunelui din Petrila și Coroiști, Termocentrala de la Paroșeni, etc. În cele ce urmează n-am să înșir multitudinea și diversitatea poluanților ci am să mă refer la cîteva exemple selecționate în urma cercetărilor întreprinse, care ilustrează sugestiv gradul de poluare al zonelor la care ne referim. Așa de exemplu : Poluarea atmosferei cu emisii mixte de pulberi și gaze nocive (CO, SO₂, etc.) se manifestă negativ atît asupra omului cit și asupra naturii.

Influențe variate și nocive au fost depistate și în cazul vegetației din aceste zone, începînd cu modificări patologice la plantele lemnoase

și sfîrșind cu sterilitatea unor specii de briofite dintre care Marchantia polymorpha s-a dovedit deosebit de sensibilă. În zona Combinatului siderurgic Hunedoara și a Uzinei Victoria Călan s-au observat : uscarea vîrfurilor ramurilor la nuc (*Juglans regia*), uscarea masivă și căderea timpurie a florilor la măr. În pădurile limitrofe numeroase specii de arbori prezintă defolieri, uscarea masivă a ramurilor și contorsionarea lor. Fenomenul a fost observat la gorun (*Quercus petraea*) în pădurea Sînpetru – Călan și la plopii din plantațiile de protecție din apropierea Uzinei Victoria Călan și a Combinatului siderurgic Hunedoara. Au mai fost observate de asemenea numeroase cazuri teratologice, între care amintim asimetrii evidente și distorsionarea ramurilor.

Efectul concertat al numeroșilor poluanți atmosferici degajați s-a constatat și asupra faunei ce populează pădurile limitrofe celor două mari centre industriale (Hunedoara și Călan). În mod evident s-a micșorat numărul unor specii sălbatice (iepuri, mistreți) ce populau odinioară abundent aceste păduri, iar la indivizii reduși numeric s-au semnalat cazuri subponderale cu modificări ale aparatului reproductiv, ale ficatului etc. De acțiunea factorilor atmosferici poluanți nu sînt scutite nici animalele domestice.

Aspecte și mai tragice îmbracă însă poluarea unor cursuri de apă din județ. Agenții poluanți frecvenți ce depășesc cu mult normele admise, ca : suspensiile totale de fier, fenolii, cianurile, produsele petroliere, amoniacul, magneziul, calciul, hidrogenul sulfurat etc., deversați pe cursurile Mureșului, Cernei, Jiului de Est, au produs nu numai degradarea totală pe unele porțiuni dar au determinat grave deranjamente în alimentarea cu apă potabilă și industrială a orașelor din teritoriu și au diminuat sau au făcut imposibilă chiar, extinderea irigațiilor în agricultură și pe terenurile legumicole din lunca Cernei.

Cele cîteva exemple sînt departe de a epuiza șirul efectelor poluării asupra naturii și a omului în județul Hunedoara, studiile și cercetările asupra acestui fenomen continuă și probabil ca urmare vor stabili și ce anume remedii se pot aplica acestui „mal de secol”. Pînă atunci consider că starea de impact om-natură va putea fi neutralizată numai în măsura în care tehnologii vor înțelege că între om și mediul său natural trebuie să domnească armonia și că ar fi o greșeală capitală să creadă că omul este capabil să-și construiască o lume cu totul artificială, în care natura sălbatică nu-și mai găsește rostul. Cred că mulți alții în zilele noastre că „singura cale care ar permite omului să se mențină pe pămînt iar civilizației sale să progreseze atît sub aspect tehnic cît și spiritual” este aceea de a semna un nou pact cu natura. Pornind de la acest principiu consider că avem datoria de-a conserva mediul nostru natural împreună cu speciile animale și vegetale actuale și pentru acest lucru nici un sacrificiu nu este prea mare. În acest scop este de dorit menținerea și extinderea actualelor rezervații integrale pentru a asigura supraviețuirea a cît mai multe specii.

Este necesar de asemenea să se aplice principiul amenajării teritoriului, principiu care are în vedere menținerea unui oare care număr de stațiuni cu resturi de habitate primitive precum și a zonelor verzi necesare pentru apărarea sănătății fizice și morale a locuitorilor centrelor urbane și care adăpostesc o floră și faună ce în alte condiții ar pieri, precum și

a zonelor umede prin evitarea desecării totale a bălților și mlaștinilor, în vederea menținerii în primul rând a unui microclimat necesar culturilor învecinate și apoi a biotopului inițial al unor păsări care altfel ar dispărea pentru totdeauna. De asemenea, politica amenajării teritoriului va trebui să aibă în vedere evitarea transformării totale a habitatelor de către monoculturi prin înlocuirea acestora cu policulturi ce pot menține echilibrul silvopastoral mai apropiat de cel natural.

În politica de sistematizare și amenajare a teritoriului în județul Hunedoara cit și în măsurile luate sau preconizate a se lua în interesul general al conservării naturii se regăsesc în parte principiile enunțate mai sus. Problema conservării mediului în general stă în atenția organelor de partid și de stat alături de alte probleme majore și în acest context nu este întâmplător faptul că aici, în acest județ s-a propus și s-a trecut la realizarea celui dintâi parc natural regional al țării – parcul Grădiște–Cioclovina teritoriu de mare interes științific cu multiple posibilități social-educative și turistice recreative. Din aceeași înțelegere izvorăște și interesul acordat Parcului Național Retezat, în sensul transformării sale într-o instituție științifică și social-educativă. În vederea realizării acestui deziderat, Consiliul popular județean prin Comitetul său Executiv a făcut în acest an demersurile necesare pentru creierea administrației proprii organ de coordonare a tuturor activităților ce se desfășoară în parc.

Dar rezolvarea problematicei de impact om-natură în județul Hunedoara este mult mai complexă și ea presupune pe lângă un ansamblu de măsuri care să rezulte din colaborarea reciprocă între specialiștii din diferitele sectoare de activitate, aplicarea și respectarea prevederilor legislației în vigoare privind protecția mediului înconjurător. Un prim pas în această direcție a fost făcut de către Comisia județeană de protecție a mediului înconjurător, în al cărei program de activitate pe anul 1974–1975 sînt înscrise o serie de măsuri din a căror multitudine reținem :

- inventarierea tuturor surselor de poluare ;

- dotarea și reechiparea cu instalații (filtre) stații de epurare, etc.) a tuturor întreprinderilor care constituie surse de poluare a aerului și a apei ;

- adoptarea unor soluții tehnologice în centralele termice în vederea îmbunătățirii arderii cărbunelui și diminuarea emisiilor poluante în atmosferă ;

- prevenirea degradării peisajului prin : organizarea rampelor de depozitare a deșeurilor, experimentarea unor crematorii pentru arderea deșeurilor menajere, înierbarea și plantarea haldelor de steril, etc. ;

- dezvoltarea fondului forestier în baza unui plan de reimpăduriri a suprafețelor incomplet regenerate și a suprafețelor erodate improprii culturii ;

- creierea unor perdele forestiere de protecție în zonele poluate sau amenințate și declararea unor păduri din apropierea orașelor drept parcuri naturale cu rol social și turistic ;

- ocrotirea rezervațiilor naturale existente și extinderea urmărilor lor prin depistarea și declararea altor habitate de interes științific sau peisagistic.

Principalele măsuri – enumerate succint și preconizate a se lua în acest an și în cei următori, dau speranța atenuării stării de impact pe teri-

toriu județului Hunedoara și evitarea adâncirii ei în viitor. Dar, dat fiind faptul că și pentru următoarea decadă se prevede un ritm susținut de dezvoltare industrială, prin atragerea în circuitul economic a noi resurse naturale, proces ce conturează în perspectivă și dezvoltarea a noi zone industriale și centre urbane, rezolvarea problemicii de impact om-natură, se va complica și va reclama din partea tuturor celor chemați, eforturi și înțelegerea profundă a problemelor ecologice căci : „depinde de acțiunile oamenilor din ultimele decenii ale mileniului al doilea ca și în anul 2100 să existe codri carpatini cu cerbi falnici și urși bruni, ape de munte cu păstrăvi multicolori, parcuri cu pășărele cîntătoare, în general locuri de recreiere în natură pentru omul modern, obosit de zgomot și suprasolicitare nervoasă, depinde de noi ca natura să-și mențină rezervele sale evolutive, capacitatea de-a produce specii și biocenoze noi”. Pentru acest motiv este imperios necesar ca paralel cu munca educativă pe care instituțiile cultural-educative o desfășoară cu tineretul și în rîndurile largi ale oamenilor muncii, să înceapă și munca de „reciclare” pe probleme de protecția mediului înconjurător cu inginerii, funcționarii, cadrele de conducere din economie etc. ca să avem convingerea că toți factorii de decizie vor ajunge să gîndească și să acționeze în conformitate cu dialectica obiectivă a principiilor de interacțiune viață-mediul dezvoltate de ecologie.

B I B L I O G R A F I E

1. CUCU U., UERBST C., 1967, **Industrializarea, urbanizarea și mediul înconjurător**, Natura, seria geografie, 1.
2. DCRST J., 1970, **Înainte ca natura să moară**, București.
3. FLOGA O., 1969, **Ghid al județului Hunedoara**.
4. Fodor T., 1972, **Comori ale naturii din România**, București.
5. GRUESCU I. S., GRUMĂZESCU C., 1970, **Județul Hunedoara**, București.
6. IONESCU AL., 1972, **Vecini cu abisul**, București.
7. IOANID V., 1972, **Protecția mediului înconjurător, acută problemă mondială**, Lupta de clasă, 5, București.
8. PORA E., 1971, **Echilibrul biologic, condiție de existență a naturii**, Tribuna, Cluj.
9. STUGREN B., 1972, **Ecologia în contextul societății contemporane**, Lupta de clasă, 2, București.

IMPACT MENSCH — NATUR IN DER BEZIRK HUNEDOARA Zusammenfassung

Die Natur des stark industrialisierten Bezirk Hunedoara, erscheint heute als ein Mosaik in welchem stark industrialisierte und degradierte zonen mit solchen in welchem die Natur weniger oder gar nicht vom Mensch gländert wurde, alternieren. In den industrialisierten zonen stellt man einen impact Mensch Natur fest der sich durch eine degradierung der natürlichen landeschaft durch die poluierung der Luft und des Wassers durch die zerstörung der Ecosysteme charakterisiert.

Zur Verminderung dieces Zustandes sind vorbeugungs und bekamsungs Massnamen der poluierung genomen worden, zur Ausdehnung der Paris und der Naturschutzgebiete und zur Erschafung von Grünen gürteln nur die Städte etc.

Eine grosse Rolle in der Kordination dieser Massnahmen spielt die Bezirkskomission für den Schutz des Umgebung und Bezirksrat für den Schutz der Natur.